

**BIRASMINISTERIJA MEARRÁDUS
DEANULEAGI
EANADATDIKŠUNGUOVLLUS**

Addojuvvon Helssegis 31. beaivve miessemánus 2022

ÁŠŠI

Deanuleagi eanadatdiškunguovllu vuodđudeapmi Ohcejoga gildii luonddusuodjalanlága (1096/1996) čuvvon riikkaviidosáččat mearkašahtti eanadatguovlun.

OHCAMUŠ

Lappi ealáhus-, johtalus- ja birasguovddáš (EBI-guovddáš) lea 22.12.2021 doaimmahan birasministerijai ohcamuša Deanuleagi eanadatdikšunguovllu vuodđudeamis. Ohcamuš sísttisdoallá čilgehusa eanadatdikšunguovllu vuodđudeami vuolggačuoggáin ja mihttomeriin, eanadatdikšunguovllu- ja geavahanplána ja guovllu kártta.

Guovllu govvádus ja eanadatárvvut

Deanuleahki lea Ohcejoga gielddas, Lappi eanagottis. Dat gullá Lulli-Lappi eanadateanagottis Davvi-Sámi duottarguovlui. Eanadatguovlun evttohuvvon guovlu sísttisdoallá Deanu johkaleagi giliid ja eanadagaid sulaid 40 mátkkis Biesjogas Nuvvosii. Guovlluoppalašvuolta rádjášuvvá oarjin johkarokki mielde johtán Norgga riikkarádjái ja nuortin Báišduoddara duottarbadjosiidda. (Kárta mielddusin 1.)

Deanuleahki lea Suoma guhkimus leahkehápmašupmi, báikkuid juobe 200-300 mehtera čienju. Mohkahalli Deatnu lea dahkan sáttoeatnamii fiinna derpmiid, ja joga gáddesárggis rievda oppa áigge. Fiinna rávnnji ja dan birastan duottarčilggiid eanadat lea earenoamáš fiinna. *Deanuleagi eanadagat* lea stáhtaráđi mearrádusas (18.11.2021) oaivvilduvvon riikkaviidosáččat árvvolaš eanadatguovlu.

Ohcejoga teahttámus ássan oktan bealdduin lea Deanuleagis, johkagátti stelliin goappat bealde joga. Gilit leat šaddan fiidnámus eanašlájaid dahkan njoaiddohámát

duolbadasaide. Johkaleagi eallinfámolaš kultureanadaga vuodđun lea boares ja ođđa ássan ja dasa gullelaš ráhkadusmáddodat, bealddut, gieltit, guolástanguovllut ja turismafitnodagat. Ássanavádaga ravddas leat ceakko lagešvielttit ja muorahis ja juovvái, luonddudili alášguovllut.

Deatnu golgá friddja rádjajohkan. Dat lea fállán guovllu ássiide birrajagi biebmui ja buriid johtinoktavuođaid. Árbevirolaš ealáhusaid vuodđun leamašan guollebivdu, boazodoallu, smávvgussadoallu ja meahccebivdu. Gilieanadahkii váikkuhan smávvgussadoalu vuodđun lei álggos luondduniittuid ávkkástallan. Albmaláhkái eanadoallu bođii guvlui ođđaássama mielde 1700-logu rájes. Otnábeaivve boazodoallu ja bealdduid gilvin vuodđariin lea kultureanadaga seailuheaddjin dehálaš rollas.

Johkaleagi ássit ja duottarguovlluid badjeolbmot leat dolin gávppašan gaskaneaset gálvvuiguin. Deatnu lea ovtastan dan gáttiin ássán sápmelaččaid, ja johkaleahki lea ain oalle oktilaš kultuvrralaš oppalašvuohta. Rájáid rasttildeapmi badjana eandalii guollebivdoealáhusas. Luossabivdu lea dehálaš oassi báikkálaškultuvrras. Guvlui lea šaddan iežas lágan johkasápmelaš kultuvra ja dasa gullelaš ráhkadusmáddodat.

Guovllu boares ráhkadusmáddodat seailui nuppi máilmmisoađis, nuba guovllu boarráseamos ráhkadusat leat 1800-logus. Guovllus leamašan ássan jo ovdahistorjjálaš áiggi rájes, doppe leat eatnatlohkosaš dološbázahasat ja dovddus goahtegieltit. Guovllus leat boazo- ja gussadoalu dihti rabasin bisson, árvvolaš árbeanadagat. Leahkehápmášuvvan lea juo addis luonddudiliidis ja eanadagastis váikkuheadji oppalašvuohta, man smávvadálkkádat lea birra guovlluid vuohkkasut, ja dahkan oiddolaš diliid ássamii.

Guovllu oppalašviidodat lea 6208 hektára. Eanaviidodagas 3200 há leat priváhta eatnamat, mat gullet 638 eanaoamasteaddjai. Stáhta eana lea 2340 há, ja eanaš das leat luondduealáhusguovllut. Čáhceguovllut leat 2340 há, ja váldooassi das leat luondduealáhusguovllut. Čáhceguovlluin 378 há leat priváhta- ja oktasašoamastusas ja 184 há stáhta hálddus.

Guovllu guoskevaš plánat ja čielggadusat

Eanagottelávat

- Davvi-Sámi eanagottelávva 2007
- Davvi-Sámi eanagottelávva 2040 gárvvisteami vuolde

Gieldalávat

- Gáregasnjárgga oasseoppalašlávva 2011

Dikšunplánat

- Deanuleagi eanadatdikšun- ja geavahanplána, Lappi EBI-guovddáš, 2009
- Deanu mánggageavahanplána 2007-2016, Lappi birasguovddáš
- Monitoring program in the Tana catchment and fjord, Teno Interreg Nord 2018

Árvvolaš eanadatguovllut sihke kulturhistorjjálaččat mearkkašahtti birrasat ja ráhkadusat

- Riikkaviidosoččat árvvolaš eanadatguovlu (VAMA 2021): Deanuleagi eanadagat, stáhtaráđi mearráduš 18.11.2021
- Dálvadasa ja Nuvvosa giliid leat klassifiseren riikkaviidosoččat mearkkašahtti huksejuvvon kulturbirasin (RKY 2009)

Suodjalančuožáhagat

- Deanu oalgejogat leat suodjaluvvon guoikkaid-suodjalanlágain
- Mánnggat dološbázahasat, dego bivdorokkit, sámegeiddi, geađgeáiggi ássanbáiki, historjjálaš ássanbáiki, kirkogárđi ja mánnggat sieiddit

Luondduárvvut

- Inventerejuvvon árbebiotohpat ja mánnggahámatvuodačuožáhagat
- Áittavuloš šaddo- ja eallišlájat, madda gullet gieračoavdda, suoidnečoavddarássi, davvegiđđáčalbmi, gárggojuolgečuru, gáddegiđdegiessi, davvegiehpabeaiveloddi, Sáhpalfiskesbeaiveloddi, duottarsiemariipu
- Deanu ádjagat buktet mielddistis dulvesedimeantta, man váikkuhusas guovllus leat šattolaš luonddutiipat
- Deanu luonddudili sáttogáttit

Eanadat-, kulturbiras- ja luonddučielggadusat

- Sámeiguovllu riikkaviidosoččat árvvolaš eanadatguovlluid beaivádaninventeren, Sámemusea Siida 2014
- Davvi-Sámi eanadatčielggadus, Lappi lihttu 2006
- Ohcejoga árbeeanadagat, Lapin EBI-guovddáš 2019
- Deanu- ja Ohcejohlegiid kulturinventeren. Loahpparaporta, Sámemusea Siida 2005
- "Sárgosat Suoma sámiid jahkelotnašuvvamis ja ássamis 1900-logus". Ellojuvvon, vásihuvvon eanadat – geahččančiegat sámiid kultureanadahkii, Suoma biras 34, Lappi birasguovddáš 2007"
- "Deanu sápmelaččaid guollebivdu". J. Pennanen – K. Näkkäljärvi (doaimm.), Siiddastallan – siiddain giliide. Lundui čadnojuvvon sáme kultuvra ja dan rievdan, Sámemuseafoanda 2000
- Deanu oalgejogaid vádjolaneastagiid kárten Suoma bealde, Lappi EBI-guovddáš 2018
- Erošuvdnačuožáhagaid guorahallan Deanuleagis: virgeoapmahašovttasbarggu ovddideapmi Deanuleagis, Lappi EBI-guovddáš 2014
- Joint Environmental Management of the River Tana – WP4 Biodiversity, Teno Interreg Nord 2020
- Joint Environmental Management of the River Tana – WP2 Migration barriers, Joint summary report 2017-2019, Lapin EBI-guovddáš 2020
- Šaddošládjakártemat Deanuleagis, Lappi EBI-guovddáš 2018
- Gáddegiđdegiessi dihttončielggadus Deanuleagis, Albus luonddubávalusat 2018

Deanuleagi eanadatdikšunguovllu vuodđudeami mihttomearit

Deanuleagi eanadatdikšunguovllu mihttomearrin lea dahkat eavttuid guovllu luonddu- ja kultureanadaga čábbodaga, historjjálaš iešvuodaid ja daidda laktásan árvvuid seailuheapmin ja dikšumin. Geavadaga mihttomearrin lea movttiidahttit eanaoamasteaddjiid ja guovllu fitnodatdoalliid mearrediđolaš kultureanadaga dikšumii. Ovttaskas dási eanadatdikšuma mihttomearit leat eanadatdikšun- ja geavahanplánas (mielddus 2). Plána lea doaimmahuvvon buot eanaeaiggádiidda, ja dan sáhtta beaivádit dárbbu mielde.

Deanuleagi eanadatdikšunguovllus addojuvvon mearrádussii ii leat dárkkuhus váldit sisa luonddusuodjalanlága 34 §:s oaivvilduvvon mearrádusaid, muhto dušše ávžžuhusaid, maid gárvvisteapmái eanaeaiggádat leat oassálastán, ja válđoáššis dat vástidit maidái daid ollašuttimis.

ÁŠŠI VÁLMAŠTALLAN

Deanuleagi eanadatdikšunguovllu plánen álggahuvvui geassemánus 2017 Lappi EBI-guovddážiin, Ohcejoga gielddain, Meahciráđđehusain, Gáregasnjárgga giliseruviin ja gili olbmuiquin ovttas. Válmmaštallama oktavuodas álggahedje eanadatdiškun- ja geavahanplána gárvviteami. Gili olbmuid oainnuid álbmotdílálašvuodain ja eanaeaiggátjearahallama bokte.

Ráđđádallamiin gielddain gávnnavuvvui, ahte Deanuleahki dovdojuvvo sámevuodas, rájaid rasttildan ealáhusdoaimmas, áidnalunddot kultur- ja luondduturismabálvalusain ja luondduealáhusain. Gieldda mihttomearrin lea doallat Deanuleagi johkaeanadaga rabasin ja dan čuvvon Deanugeainnu dorvvolaš johtalusfávlin. Eanadatdikšunguovllu plánabarggu mihttomearrin ásahuvvui guovddáš eanadatárvvuid ja guovlluid maid dikšut, kártema, vástooassebeliid, dikšuma gáibidan resurssaid meroštallama ja ođđa eanadatdikšuma vugiid gávdnama.

Guovllu eanadatdikšun- ja geavahanplána evttohusas bivde jagi 2018 cealkámušaid báikkálaš ja eanagottálaš doaibmiin. Eanaeaiggádiin bivde bealiváldimiid sihke eanadatdikšun- ja geavahanplánas ja eanadatdiškunguovllu vuodđudeamis. Eanadatdikšun- ja geavahanplána dievasmahttojuvvoi ovttasbargobeliin ja eanaeaiggádiin ožžojuvvon máhcahaga vuodul.

Gieldda ja gilisearvi ovddasteaddjiiguin gevvojuvvon háleštallamiid ja áššis ožžojuvvon cealkámušaid maŋŋá Lappi EBI-guovddáš lea ášši válmmaštallamin gávnnavan, ahte vuodđudanmearrádussii ii leat dárbu bidjat sisa eanadaga suodjaleami dahje dikšuma guoskevaš mearrádusaid. Gieldda ja Sámediggi ja mánggat báikkálaš čanusjoavkkut leat atnán dehálažžan, ahte eanadatdikšunávžžuhusat lea eanaeaiggádiidda eaktodáhtolaččat

Báikkálaš ja eanagottálaš doaibmiid ja eanaoamasteaddjiid doaladupmi eanadatguovllu vuodđudeapmái leamašan miehtemielalaš. Eanaoamasteaddjiid aktiivvalašvuohta ja giliid eallinfámolašvuođa bajásdoallan boazo- ja eanadoallu, guollebivdu ja smávva fitnodatdoallu leat dahkan buriid vuolggasajiid eanadatdikšunguovllu vuodđudeapmái. Báikkálaš aktiivvalašvuođa dihtii jo fidnu válmmaštallama áigge leat dáhpáhuvvan mearkkašahtti láhkai ráhkadusaid ordnemat, árbebiotohpaid dikšuma ja eanadatdikšuma ovddidan doaimmat. Daid leat sierra vugiiguin dorjon Ohcejoga gieldda, Meahciráđđehus, Lappi ráhkadusárbe- ja eanadatdikšunsearvi sihke Lappi EBI-guovddáža ja Sámemusea Siidda rávvenbargu.

Gáregasnjárgga gilisearvi rs. dagai ođđajagimánus 2018 eanadatdikšunguovllu vuodđudeami guoskevaš álgaga. Ohcejoga gieldda gieđahalai ášši mángii ja loahpas dagai eanadatdikšunguovllu dorjon mearrádusa 1.11.2021. Dáid ja ovdalis govviduvvon válmmaštallanbarggu vuodđul Lapin EBI-guovddáš doaimmahii 22.12.2021 birasministerijai ohcamuša Deanuleagi eanadatdikšunguovllu vuodđudeamis Ohcejohkii. Ohcamuš sisttisdoalai čielggadusa ášši válmmaštallamis, čoahtkái geasu báikkálaš válmmaštallama oktavuodas addojuvvon cealkámušain ja eanaoamasteaddjiid bealiváldimiin, eanadatdikšun- ja geavahanplána ja evttohusa guovllu eanadatdikšuma ovddidan ávžžuhusain.

Birasministerijja bivddii 2.2.2022 cealkámušaid Lappi EBI-guovddáža ohcamušas Deanuleagi eanadatdikšunguovllu vuodđudeapmin luonddusuodjalanlágas oaivvilduvvon riikkaviidosáččat mearkkašahtti eanadatguovlun. Cealkámušbivdagat sáddejuvvojedje earret eará daidda stáhta virgeoapmahaččaide ja lágádusaide, maidda ášši guoskkaha, ja gildii, eanagotti lihttui sihke luonddu- ja birassuodjaleami suorggis doaibman álbmotorganisašuvnnaide ja eanaoamasteaddjiid ovddu vuodján servošiidda ja fáddábiire áššedovdiorganisašuvnnaide. Cealkámušaid bivde 3.3.2022 rádjai. Cealkámušat bohte 11 st., main doaladupmi guovllu vuodđudeapmái ja evttohuvvon plánii lei miehtemielalaš. Lappi EBI-guovddáža čađahan báikkálaš válmmaštallama oktavuodas ožžojuvvon eanaoamasteaddjiid bealiváldimat maiddáid ledje áššái miehtemielalaččat.

BIRASMINISTERIJA MEARRÁDUS

Birasministerijja vuodđuda Ohcejoga gildii **Deanuleagi eanadatdikšunguovllu** luonddusuodjalanlága 32 §:s oaivvilduvvon riikkaviidosáččat mearkkašahtti eanadatguovlun. Guovllu rájáj bohtet ovdan dán mearrádusa mildosiin lea kárttas (mielddus 1). Mearrádussii eai boađe luonddusuodjalanlága 34 §:s oaivvilduvvon eanadatguovllu guoskevaš mearrádusat.

Mearrádusa ákkastallamat

Luonddu- dahje kultureanadaga čábbodaga, historjjálaš iešvuođalágiid dahje dasa gullevaš eará earenoamáš árvvuid sealluheapmin ja dikšumin sáhttá luonddusuodjalanlága 32 §:a mielde vuodđudit eanadatguovllu. Riikkaviidosáččat

mearkkašahtti eanadatguovllu vuodđudeamis ja mihttomearis mearrida lága 33 §:a mielde birasministeriija.

Deanuleagi eandatdikšunguovllu eanadagat ja ráhkadusmáddodat dahket ovddasteaddji oppalašvuoda, man eanemus mearkkašahtti kulturhistorjjálaš ja luonddusárgosiidda laktásan árvvut leat earuhuvvon ja dovddastuvvon riikkaviidosas inventeremiin.

Deanuleagi eanadagat lea nammaduvvon stáhtaráđi mearrádusain 18.11.2021 riikkaviidosasččat árvvolaš eanadatguovllun (VAMA 2021). Dán lassin guovllus lean *Dálvadasa* gilli ja oassi *Nuvvosa* gilis lea klassifiserejuvvon riikkaviidosasččat mearkkašahtti huksejuvvon kulturbirasin (RKY 2009).

Deanuleagi eanadatguovlu deavdá luonddusuodjalanlága 32 ja 33 §:a ásahan gáibádusaid riikkaviidosasččat árvvolaš eanadatguovllu vuodđudeapmin. Dan luonddu- ja kultureanadaga čábbodatárvvuide, historjjálaš iešvuodaláigiide ja eará sierraárvvuide gullan deađalaš sárgosat leat meroštallon dán mearrádusa logus *Guovllu govvádus ja eanadatárvvut*.

Ohcamuš lea gárvvistuvvon Lappi EBI-guovddážiis. Eanadatdikšunguovllu vuodđudeapmi ráhkaneapmái leat álgán Gáregasnjárgga gilisearvvi álgagis, ja válmmaštallan lea dahkon báikkálaš ovttasbargun. Ohcejoga gieldda doarju Deanuleagi eanadatguovllu vuodđudeami. Sihke báikkálaš gullan- ja cealkámušjorus ja birasministeriija ordnen cealkámušjorus dorjot guovllu vuodđudeami.

Ávžžuhusat

Deanuleagi eanadatdikšunguovllu eanadatárvvuid suodjaleami ja dikšuma guovddáš mihttomearit leat johkaoidnosiid leahkkun, rabas bealdoeanadagaid ja árbebiotohpaid seailuheapmi, ráhkadusárbbi fuolaheapmi ja boahhtevaš ođđahuksema heiveheapmi giligovvii. Lassin dikšundoaimmaiguin doarjut guovllu turisma- ja áhpásmuhttinanu ja ovddidat geaidnogeavaheaddjiid dorvvolašvuoda.

Ovttaskadási mihttomearit bohtet ovdan eanadatdikšun- ja geavahanplánas. Doppe addojuvvon oppalaš ja čuoáhagaid guovdu lean ávžžuhusaid vuodđun lea báikkálaš vuolggasaji váttisvuodaid kárten, ja daid čuovvun lea eanaoamasteaddjái eaktodáhtolaš.

Eanadatdikšunguovllu deađalaš sárgosiid seailuheapmin ja nannemin ávžžuhusat čuovvovaš doaimmaid:

- *Ovddidat boazo- ja eanadoalu ja guollebivdoárbbi joatkima. Doarjut turismma ja smávvaftnodatdoalliid, maid doaimma vuodđu lea luondduealáhusain.*
- *Láidet huksema oppalašláva ja gieldda huksenortnega mielde ja heivehettiin ođđa ráhkadusaid giligovvii ja seailuhit boares ráhkadusmáddodaga ja kulturbirrasa árvvuid. Seailuhit šilljogittiin daidda gullevaš ráhkadusa ja jalges eanadaga.*

Plánedettiin ođđa infrastruktuurra nuppástusaid, dego fápmolinnjáid, stivlliid dahje geainnuid, galgá váldit vuhtii guovllu eanadatárvvuid.

- *Bajásdoallat eanadatgova dálonguovloeanadahkan ja smávvalunddolažžan. Seailuhit dálá ja ordnet savvon bealdo- ja gieddeoppalašvuođaid. Fállat eanaoamasteaddjiid guovdu rávvema ja dieđu eanadatdikšuma vejolašvuođain.*

- *Seailuhit boares ráhkadusmáddodaga. Doarjut ráhkadusaid ordnema árbevirolaš huksenvugiid ja -materiálaid ávkkástaladettiin. Fállat rávvema ja láidet doarjaga ohcamis giddodagaid guovdu. Burginortnegis lean ráhkadusaid bokte gielda rávve ráhkadusaid eaiggádiid.*

- *Rahpat čáppa oidnosiid deháleamos johtinfávlliin bealdo-, johka- ja duottareanadagaide. Dikšut plánas ovdan buktojuvvon čuožáhagaid doarvái dávjjes gerddiin, amas eai muorat geargga šaddat allagin. Soahpat boaldinmuoraváldimis Meahciráđđehusain ja geaidnoguorranjáskamiin EBI-guovddážiin ja geainnu suodjeavádahkii rádjašuvvan dáluiguin. Suodjeavádagas Deanuleagi giddodaga ja geainnu gaskkas seailuhit muoraid jus giddodaga oamasteaddji nu háliida. Addit priváhta eanaoamasteaddjiide rávvagiid njárbudeami ja njáskama ollašuhttimii. Gilisearvi ja gielda sáhttet ohcat dása ruhtadeami.*

- *Luondduárvvuid dikšun. Dikšut árbebiotohpaid, luonddu mánggahámatvuođačuožáhagaid ja gáddeavádagaid nu, ahte dáidda mihtilmas eanadat, luonddutiipat ja šlájat seilot nanusin. Fállat eanaoamasteaddjiid guovdu rávvema ruhtadeami ohcamis ja barggu ollašuhttimis.*

MEARRÁDUSA VÁIKKUHUS LÁVVAPLÁNEMII

Eanageavahan- ja huksenlága 28 §:a mielde luonddusuodjalanlága 32 §:s oaivvilduvvon eanadatdikšunguovllu guoskevašvuođđudanmearrádušat galget leat rávan láva dagadettiin. Deanuleagi eanadatdikšuma mihttomearrin lea doarjut guovllu birrasa guoskevaš plánaid, eanagotte- ja gieldalávaid ollašuvvama. Eanadatdikšun- ja geavahanplánas addojuvvon dikšunávžžuhusaiguin ovddidat maiddái lávain birrasa kvalitehtii ásahuvvon mihttomeriid fáhtema.

MEARRÁDUS LEA NUVTTÁ

Riikkaviidosáčat mearkkašahtti eanadatguovllu vuođđudanmearráduš lea nuvttá.

HEIVEHUVVON RIEKTERÁVVAGAT

Luodduodjalanláhka (1096/1996) 32, 33, 61 ja 70 §
Luonddusuodjalanásahus (160/1997) 14 ja 15 §
Eanageavahan- ja huksenláhka (132/1999) 28 §

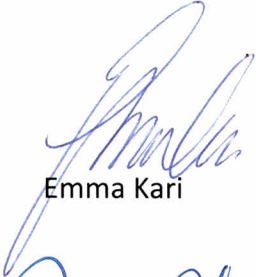
MEARRÁDUSA FÁPMUIBOAHTIN

Dát mearrádus bohtá fápmui go dat oažžu lága fámu.

NUPPÁSTUSOHCAN

Dán mearrádussii sáhtta ocat nuppástusa hálddahusriektái váidima bokte. Váidda sáhtta dahkkot dan vuodul, ahte mearrádus lea lága vuostá. Váiddačujuhus mielddusin 3.

Biras- ja dálkkádatministtar

Emma Kari

Birasráđđi

Tapio Heikkilä

MILDOSAT

1. Eanadatdikšunguovllu kárta
2. Eanadatdikšun- ja geavahanplána
(Internetsiidduin: <http://hdl.handle.net/10138/343716>)
3. Váiddačujuhus

MEARRÁDUS

Lappi EBI-guovddáš
Gáregasnjárgga gilisearvi rs.
Ohcejoga gielda

DIEHTUN

Vuoigatvuođaministeriija
Sisáššiidministeriija
Ruhtaministeriija
Oahpahuš- ja kulturministeriija
Eana- ja meahccedoalloministeriija
Johtalus- ja gulahallanministeriija
Bargo- ja ealáhusministeriija
Sosiála- ja dearvvašvuođaministeriija

Meahciráđđehus
Musealágádus
Suoma birasguovddáš
Fávledoaimmahat

Gieldalihttu

Lappi lihttu

Lappi ráhkadusárbe- ja eanadatdikšunsearvi (Lapin rakennusperinne- ja maisemanhoitoyhdistys ry.)

Eana- ja ruovttudoallonissoniid guovddáš (Maa- ja kotitalousnaisten Keskus)

ProAgria

Eana- ja meahccedoallobuvttadeaddjiid guovddášlihttu rs.

MTK-Lappi ry.

Bálgosiid ovtastus

Sámediggi

Sámemusea Siida

Suoma arkitektalihttu SAFA

Suoma Ruovttuguovllulihttu

Suoma luonddusuodjalanlihttu rs.

Suoma luonddusuodjalanlihttu Lappi biire rs.

Suoma eanadatarkitektalihttu rs.

Suoma meahcceguovddáš

Ruonábiraslihttu (Viherympäristöliitto ry.)